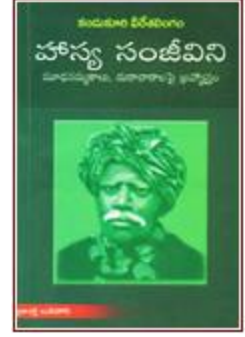

ఆంధ్ర దేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం

ఆంగ్ల సంస్కృతి ప్రభావంతో 19వ శతాబ్దంలో ఆంధ్రదేశంలో కూడా సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన ఉద్యమం/సాంఘిక మతసంస్కరణ ఉద్యమం ప్రారంభమైంది. దీనికి ఆంగ్ల విద్యా విధానం, క్రైస్తవ మిషనరీలు, పత్రికలు, సంఘ సంస్కర్తల కృషి లాంటి అనేక కారణాలు దోహదం చేశాయి. 1835లో విలియం బెంటింగ్ భారతదేశంలో ఆంగ్ల విద్యను ప్రవేశపెట్టాడు. 1857 నాటికి మద్రాస్, కలకత్తా, బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయాలను ఆంగ్లేయులు స్థాపించారు. పాశ్చాత్య భావనలైన హేతువాదం, మానవతావాదం, శాస్త్రీయ దృక్పథం లాంటివి అవలోకనం చేసుకున్న భారతీయులు, ఆంధ్రులు సాంఘిక దురాచారాలు, మూఢ నమ్మకాలపై పోరు ప్రారంభించారు. 1805లో లండన్ మిషనరీ సొసైటీ జమ్మలమడుగు (కడప) కేంద్రంగా, 1835లో అమెరికా బాప్టిస్ట్ సంఘం రాయలసీమ కేంద్రంగా, 1841లో చర్చి మిషన్ సొసైటీ కృష్ణా, గోదావరి ప్రాంతాలు కేంద్రంగా విద్యావ్యాప్తికి, మత ప్రచారానికి కృషిచేయడం ప్రారంభించాయి. గోస్పల్ మిషన్ కడప, కర్నూలు జిల్లాల్లో కృషి చేసింది. రాజా రామమోహన్ రాయ్, స్వామి దయానంద సరస్వతి లాంటి భారతీయులు ప్రారంభించిన సాంఘిక, మత సంస్కరణ ఉద్యమం ఆంధ్రులను అమితంగా ప్రభావితం చేసింది. బ్రహ్మ సమాజ కార్యకలాపాలకు... రాజమండ్రి; సిద్ధాంతాలకు-బాపట్ల, ఆలోచనలకు-మచిలీపట్నం కేంద్రాలయ్యాయి. సత్య సంవర్ధిని (కందుకూరి), హిందూ రిఫార్మర్(మన్నవ బుచ్చయ్యపంతులు), జనానా (రాయసం వెంకట శివుడు) లాంటి పత్రికలు సంస్కరణోద్యమానికి ఎంతో ప్రచారం గావించాయి. ఆంధ్ర ప్రకాశిక, సుజన మనో ఉల్లాసిని, అమృత బోధిని లాంటి పత్రికలు కూడా తోడ్పడ్డాయి. తొలి తెలుగు పత్రిక సత్యదూతను మద్రాస్ నుంచి బళ్లారి క్రైస్తవ సంఘం 1835లో వెలువరించింది. వృత్తాంతిని (1540), వర్ణమాన తరంగిణి (1842), హితవాది(1862), తత్త్వబోధిని (1864) లాంటి పత్రికలు కూడా మత ప్రచార దృక్పథంతోనే స్థాపించారు.

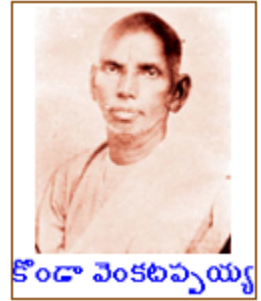

1872లో ఉమా రంగనాయకులు నాయుడు సంపాదకత్వంలో మచిలీపట్నం నుంచి పురుషార్థ ప్రదాయని అనే పత్రిక వెలువడింది. 1874లో కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు వివేకవర్ధిని పత్రికను స్థాపించారు. కొక్కొండ వెంకటరత్నం తన ఆంధ్రభాషా సంజీవని పత్రిక ద్వారా కందుకూరి భావాలను విమర్శించేవారు.

దానికి అనుబంధంగా హాస్యవర్ధిని పత్రికను ప్రారంభించారు. కందుకూరి వీరేశలింగం కూడా హాస్య సంజీవని పత్రిక (1876)ను ప్రారంభించారు. మహిళా విద్యాభివృద్ధి కోసం వీరేశలింగం సతిహిత బోధిని పత్రికను స్థాపించగా, మల్లాది వెంకటరత్నం (1893), రాయసం వెంకట శివుడు (1894) కలిసి తెలుగు జనానాపత్రికను ప్రారంభించారు.

1904లో వీరేశలింగం తెలుగు జనానా పత్రికకు సంపాదకుడిగా ఉండివిదేశీ నారీమణుల చరిత్రము అనే వ్యాసాన్ని ప్రచురించారు. అముద్రిత గ్రంథచింతామణి అనే మాసపత్రికను నెల్లూరు నుంచి కె. రామకృష్ణయ్య వెలువరించారు. 1891లో న్యాయపతి సుబ్బారావు

కొండా వెంకటప్పయ్య

మాడపాటి హనుమంతరావు

ఆధ్వర్యంలో రాజమండ్రి నుంచి చింతామణి పత్రిక వెలువడింది. చిలకమర్తి రామచంద్ర విజయం, హేమలత, అహల్యాబాయి నవలలు చింతామణి పత్రికలో ప్రచురితమయ్యాయి. 1902లో మచిలీపట్నం నుంచి కొండా వెంకటప్పయ్య కృష్ణా పత్రికను స్థాపించగా, అది 1905 నుంచి ముట్నూరి కృష్ణారావు సంపాదకత్వంలో కొనసాగింది. దేశోద్ధారక

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులు 1909లో బొంబాయి

కేంద్రంగా ఆంధ్రపత్రిక (వారపత్రిక)ను ప్రారంభించగా, అది 1914 నుంచి మద్రాస్ కేంద్రంగా

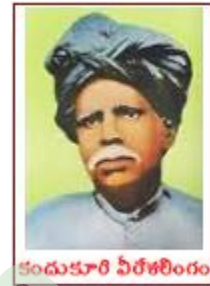
దినపత్రికగా మారింది. 1925లో మాడపాటి హనుమంతరావు

ప్రారంభించిన గోల్కొండ పత్రిక సురవరం ప్రతాపరెడ్డి సంపాదకత్వంలో కొనసాగింది.

తొలి సంస్కర్తలు

ఆంధ్రదేశ సంస్కరణ ఉద్యమాన్ని వీరేశలింగం ముందు యుగం, వీరేశలింగం యుగంగా వర్గీకరిస్తారు. భారత సాంస్కృతిక పునర్వికాస పితామహుడిగా రాజారామమోహన్ రాయ్ పేరొందగా, ఆంధ్రదేశ సాంస్కృతిక పునర్వికాస పితామహుడిగా కందుకూరి కీర్తి గడించారు. మద్రాస్ కోర్టులో దుబాసీగా పనిచేసిన ఏనుగుల వీరాస్వామి సాంఘిక దురాచారాలు, వాటి కారణాలు వివరించాడు. కాశీయాత్రలు అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు.

మద్రాస్‌లోని హిందూ లీటరరీ సొసైటీలో సభ్యుడిగా ఉండేవాడు. వెన్నెలకంటి సుబ్బారావు బడి పుస్తకాల్లో మార్పులు చేయడం ద్వారా దేశీయ విద్యా లోపాలను సరిదిద్దాలని, ఆంగ్ల విద్యను ప్రవేశపెట్టాలని సూచించాడు. రాజమండ్రికి చెందిన సామినేని ముద్దు నరసింహ నాయుడు హిత సూచని (1862) గ్రంథం రాసి సాంఘిక సంస్కరణల ఆవశ్యకతను వివరించాడు. కోమలేశ్వర శ్రీనివాస పిళ్ళై స్త్రీ విద్యావ్యాప్తికి 70 వేల రూపాయలు విరాళంగా ఇచ్చాడు. నెల్లూరు ప్రాంతంలో కె. అనంతరామశాస్త్రి హరిజనోద్ధరణకు కృషి చేశాడు. విశాఖపట్నానికి చెందిన పరవస్తు వెంకట రంగాచార్యులు వితంతు వివేకం గ్రంథాన్ని రాసి స్త్రీ పునర్వివాహాలు శాస్త్రసమ్మతమేనని వాదించాడు. గాజుల లక్ష్మీనరసు సెట్టి మద్రాస్ నేటివ్ అసోసియేషన్ సంస్థను 1852, జనవరి 26న స్థాపించడమే కాకుండా, తన క్రిసెంట్ పత్రిక ద్వారా సాంఘిక, రాజకీయ చైతన్యానికి కృషిచేశాడు. వేదాంతాచారి అనే విద్యాశాఖ ఉద్యోగి బాల్య వివాహాలను నిషేధిస్తూ, హిందూ వివాహ విధానంలోని లోపాలను సవరిస్తూ శాసనాలు చేయాలని ప్రభుత్వానికి విన్నవించాడు. తల్లాప్రగడ సుబ్బారావు ఆంధ్ర ప్రాంతంలో దివ్య జ్ఞాన సమాజ సిద్ధాంతాలు ప్రచారం చేయడమే కాకుండా కల్నల్ ఆల్కాట్‌ను ఆంధ్రకు ఆహ్వానించి ఉద్యమాన్ని విస్తరింపజేశాడు. గాజుల లక్ష్మీనరసుసెట్టి పెట్టిచాకిరీ నిర్మూలనకు కృషిచేశారు. ఆత్మూరి లక్ష్మీనరసింహం స్త్రీల పునర్వివాహ సమాజంలో సభ్యుడిగా చేరి పోరాడాడు.

కందుకూరి వీరేశలింగం (ఆంధ్ర వైతాళికుడు)

ఆంధ్ర పునర్వికాస పితామహుడు, దక్షిణ భారత విద్యాసాగరుడు, గద్య తిక్కనగా పేరొందిన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు 1848, ఏప్రిల్ 16న రాజమహేంద్రవరంలో పున్నమ్మ, సుబ్బారాయుడు దంపతులకు జన్మించారు. దూసి సోమయాజులు వద్ద సంస్కృత భాషను అధ్యయనం చేశారు. 12వ ఏట ఏడేళ్ల రాజ్యలక్ష్మి (బాపమ్మ)తో వివాహం జరిగింది.

కందుకూరి వీరేశలింగం

1872లో కోరంగి (తూ.గో. జిల్లా) ఆంగ్ల పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడిగా చేరారు. మూడనమ్మకాలు, సాంఘిక దురాచారాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడారు. బ్రహ్మ సమాజంలో చేరి రాజమండ్రి కేంద్రంగా సంఘ సంస్కరణకు పూనుకున్నారు. 1874లో ధవళేశ్వరంలో తొలి బాలికా పాఠశాలను స్థాపించారు. మద్రాస్‌లో సమర్థ రంగయ్యశెట్టి నుంచి గద్య తిక్కన బిరుదును పొందారు (1873). తొలి బాలికా పాఠశాలకు తొలి ప్రధానోపాధ్యాయుడిగా మల్లాది అచ్చన్న శాస్త్రిని నియమించారు. 1874లో వివేకవర్ధిని మాసపత్రికను, దాని అనుబంధంగా 1876లో హాస్య సంజీవనిపత్రికను ప్రారంభించారు. 1878లో రాజమండ్రిలో సంఘ సంస్కరణ సమాజం/ ప్రార్థనా సమాజాన్ని స్థాపించారు. స్త్రీ పునర్వివాహం న్యాయసమ్మతమే అని పేర్కొంటూ 1879, ఆగస్టు 3న రాజమండ్రిలో తొలి బహిరంగ ఉపన్యాసం చేశారు. 1880లో స్త్రీ పునర్వివాహ సమాజాన్ని ప్రారంభించారు. 1881, డిసెంబరు 11న రాజమండ్రిలో తొలి వితంతు వివాహాన్ని జరిపించారు. వరుడు గోకులపాటు శ్రీరాములు కాగా వధువు గౌరమ్మ. పెండ్లి మంత్రాలు చదివింది పానపక్వం ఆనందాచార్యులు. ఆర్థిక సహాయం అందించింది పైడా రామకృష్ణయ్య. 1881, డిసెంబరు 15న రెండో వితంతు పునర్వివాహం జరిపించారు. వరుడు రాచర్ల రామచంద్రరావు, వధువు రత్నమ్మ.

1882 అక్టోబరులో మూడో వితంతు వివాహాన్ని జరిపించారు.

1883లో సతిహితబోధినిపత్రికను ప్రారంభించారు. 1891, జులై 29న రాజమండ్రి నుంచి సత్యసంవర్ధిని పత్రికను ప్రారంభించారు. 1905లో సత్యవాదిని పత్రిక ప్రారంభించారు. 1874లో నరసాపురం కేంద్రంగా ఘజియత్ అలీఖాన్ స్థాపించిన విద్వన్న మనోహరిణి పత్రిక

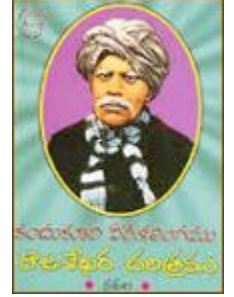
1875లో వివేకవర్ధినిలో విలీనమైంది.చింతామణి పత్రికకు కూడా కందుకూరి సంపాదకుడిగా వ్యవహరించారు. 1897లో మద్రాసులో వితంతు శరణాలయాన్ని స్థాపించారు. ఆంగ్లేయులు 1893లో రావు బహదూర్ బిరుదు ప్రదానం చేశారు. 1898లో మహాదేవ గోవింద్ రెనడే మద్రాసులో జరిగిన సంఘ సంస్కరణ సమావేశంలో

కందుకూరిని దక్షిణ భారత విద్యాసాగరుడు అనే బిరుదుతో సత్కరించారు. (భారత దేశంలో తొలి వితంతు వివాహం జరిపించింది - ఈశ్వర చంద్ర విద్యాసాగరుడు). 1905లో రాజమండ్రిలో వితంతు శరణాలయాన్ని స్థాపించారు.

(నోట్: తొలి వితంతు శరణాలయాన్ని మద్రాస్ (1897)లో, రెండోది రాజమండ్రి (1905)లో స్థాపించారు). 1906, డిసెంబరు 16న హితకారిణి సమాజాన్ని రాజమండ్రిలో స్థాపించి తన మొత్తం ఆస్తిని ఆ సంస్థకు చెందేలా వీలునామా రాశారు. కందుకూరి 1919, మే 27న మద్రాసు (వేదవిలాస్)లో మరణించారు.

సాహిత్య సేవ

తెలుగు సాహిత్యంలో కందుకూరి అనేక నూతన ప్రక్రియలను ప్రారంభించారు. తెలుగులో తొలి సాంఘిక నవల రాజశేఖర చరిత్ర(వివేక చంద్రిక) రచించారు. దీన్ని అలీవర్ గోల్డ్ స్మిత్ రచన వికార్ఆఫ్ వేక్ఫీల్డ్ ఆధారంగా రాశారు. జోనాథన్ స్విఫ్ట్ రచించిన గలీవర్ ట్రావెల్స్ ఆధారంగా సత్యరాజ పూర్వదేశ యాత్రలు గ్రంథాన్ని రచించారు. ఆంధ్ర కవులచరిత్రం గ్రంథ రచన ద్వారా సాహిత్య చరిత్రకు శ్రీకారం చుట్టారు. కాళిదాసు, షేక్స్పియర్ నాటకాలను అనువదించారు.

తిర్య గ్వద్వాన్ మహాసభ, మూషికాసుర విజయం, వ్యవహార ధర్మబోధిని(ప్లిడర్ నాటకం), పెద్దయ్యగారి పెళ్లి లాంటి ప్రహసనాలు, నాటకాలు రచించారు.విక్టోరియా మహారాణి చరిత్ర (1897), నారద సరస్వతి సంవాదము, సత్యవతీచరిత్ర ము, చమత్కార రత్నావళి బ్రహ్మవివాహం (కన్యాశుల్కం విమర్శ నాటకం) లాంటి రచనలు

కూడా చేశారు. ది కమాండ్ ఆఫ్ కెరీర్స్కు అనువాదమేచమత్కార రత్నావళి. ఆంగ్లకవి పెరిటాన్ రచన డ్యుయన్నా ఆధారంగారాగమంజిరి నాటకాన్ని రచించారు. పెరిటాన్ మరొక రచన ది రైవల్స్ అనువాదంగా కళ్యాణ కల్పవల్లి రచించారు. కందుకూరి అభినవాంధ్రకు ఆదిట్ర హ్మఅని ఆరుద్ర (భాగవతుల సదాశివ శంకరశాస్త్రి) పేర్కొనగా, చిలకమర్తి "తన దేహం గేహం, కాలం, విద్య, ధనం ప్రజలకు అర్పించిన ఘనుడు కందుకూరి" అని పేర్కొన్నారు.

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు (1862 - 1939)

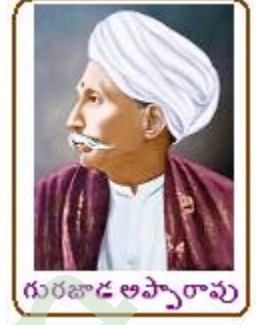

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు

1862లో మచిలీపట్నంలో జన్మించారు. మద్రాస్ క్రిస్టియన్ కళాశాలలో అభ్యసించారు. మన్నవ బుచ్చయ్య పంతులు ప్రేరణతో 1885లో బ్రహ్మసమాజంలో చేరారు. ఆంధ్రలో బ్రహ్మసమాజాన్ని బాగా ప్రచారం చేశారు. 1891లో సాంఘిక శుద్ధి సంఘం (సోషల్ ప్యూరిటీ అసోసియేషన్ - SPA) స్థాపించారు. నోబుల్ కళాశాల (మచిలీపట్నం), మహబూబ్ కళాశాల (సికింద్రాబాద్), పిఠాపురం రాజా కళాశాలల్లో (కాకినాడ) అధ్యాపకుడిగా, ప్రిన్సిపాల్ గా పనిచేశారు. కాకినాడలో ఆంధ్రబ్రహ్మోపాసనా మందిరాన్ని స్థాపించారు. దేవదాసి వ్యవస్థ రద్దు కోసం కృషి చేశారు. (మతం ఆమోదించిన పాప పంకిలం). సోషల్ రిఫార్మర్, ఫెలోవర్కర్, బ్రహ్మ ప్రకాశిక, పీపుల్స్ ఫ్రండ్ లాంటి పత్రికలు నడిపారు. కాకినాడలో అనాథ, హరిజన బాలికల కోసం శరణాలయం, వసతి గృహం నిర్మించారు. బ్రహ్మర్షి, అభినవ సోక్రటీస్... లాంటి బిరుదులు పొందారు. విద్యారంగంలోని కృషికి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం నైట్ హుడ్ బిరుదుతో సత్కరించింది. పేద విద్యార్థుల కోసం తన గురువుమిల్లర్ పేరిట ఆంధ్ర బ్రహ్మధర్మ ప్రచారక నిధి అనే ఒక నిధిని ఏర్పాటు చేశారు.

గురజాడ అప్పారావు

1861, నవంబరు 30న విశాఖ జిల్లా, రాయవరంలో జన్మించారు. విజయనగరరాజు ఆనందగజపతి, రీనా మహారాణి వద్ద దివాన్ (కార్యదర్శి)గా పనిచేశారు. దేవుడి కంటే మనిషి, మతం కంటే సమాజం ప్రధానం అని భావించేవారు. సంఘ సంస్కరణకు, దేశభక్తికి తన సాహిత్యం ద్వారా సేవలు అందించారు. 1896లో కన్యాశుల్కం నాటకాన్ని రచించి విజయనగర రాజుకు అంకితం చేశారు. 1910లో ముత్యాల సరాలు రచించారు. ఈ గ్రంథంలోనే అనేక దేశభక్తి గీతాలు ఉన్నాయి. దేశమంటే మట్టికాదోయ్, దేశమును ప్రేమించుమన్న, మంచి అన్నది మాల అయితే నేను మాలనే అగుదున్ లాంటి గీతాలు రచించారు. పుత్తడిబొమ్మ పూర్ణమ్మ, కన్యక, దిద్దుబాటు (తొలి తెలుగు కథానిక) లాంటి రచనలు చేశారు. 1913లో మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయ సెనేట్ మెంబరుగా నియమితులయ్యారు. నవయుగ వైతాళికుడు బిరుదు పొందారు. అమితమైనమితవాది, మితమైన తీవ్రవాదిగా పేరొందారు.

గురజాడ అప్పారావు

"ఆదికాలంలో తిక్కన , మధ్యకాలంలో వేమన , ఆధునిక కాలంలో గురజాడ తెలుగులో మహాకవులు" - శ్రీశ్రీ

"గురజాడ రచనలన్నీ నష్టమైపోయినా ఒక్క

దేశభక్తి గీతం మిగిలినా చాలును అతడు ప్రపంచ కవుల్లో ఒక మహాకవిగా రుజువు కావడానికి" - శ్రీశ్రీ

"గురజాడ 1915లోనే చనిపోయినా 1915 తర్వాతే జీవించడం ప్రారంభించారు" - దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి

శ్రీశ్రీ

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి నార్ల వెంకటేశ్వరరావు

"వీరేశలింగం మహాపురుషుడు , గిడుగు మహాపండితుడు కాగా గురజాడ మహాకవి" -
నార్లవెంకటేశ్వరరావు

"కొత్త తరానికి గురువెవరంటే గురజాడ అని నేనంటాను" - దాశరథి

"తెలుగు ప్రజల స్మృతి పథంలో అప్పారావు సదా జీవిస్తాడు" - గిడుగు సీతాపతి

కొమరాజు వెంకట లక్ష్మణరావు (1877 - 1923)

కొమరాజు వెంకట లక్ష్మణరావు

1877లో కృష్ణాజిల్లా, పెనుగంచిప్రోలులో జన్మించారు. నాగపూర్లో విద్యాభ్యాసం చేశారు. కేసరి, మరారా పత్రికల్లో వ్యాసాలు రాశారు. 1898లో కందుకూరి జనానా పత్రికలో కూడా వ్యాసాలు రాశారు. మునగాల ఎస్టేట్‌లో దివాన్‌గా పనిచేశారు. మునగాల రాజా నాయని వెంకట రంగారావు లక్ష్మణరావు కృషికి తోడ్పాటు అందించారు. 1901లో రావిచెట్టి రంగారావు గృహంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయ ఆంధ్రభాషా నిలయం (హైదరాబాద్)ను స్థాపించారు. 1904లో హనుమకొండలో రాజరాజనరేంద్ర ఆంధ్రభాషా నిలయం, సికింద్రాబాద్ (1905)లో ఆంధ్ర సంవర్ధన గ్రంథాలయాలు నిర్మించారు. 1906లో విజ్ఞాన చంద్రికా మండలిని స్థాపించారు. దీనికి నాయని వెంకట రంగారావు, గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమరావు, అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు సహకరించారు. ఈ మండలి ప్రచురించిన కొన్ని గ్రంథాలు -జీవశాస్త్రం, కలరా, మలేరియా (ఆచంట లక్ష్మీపతి); రసాయన శాస్త్రం (విశ్వనాథ శర్మ), ఆంధ్రుల చరిత్ర (చిలుకూరి వీరభద్రరావు), అర్థశాస్త్రం (కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి), రాణిసంయుక్త (పీలాల సుబ్బారావు). భారతదేశ భాషల్లోకెల్లా తొలి ప్రాంతీయ భాష (తెలుగు) విజ్ఞాన సర్వసాన్ని ప్రచురించారు. (ఇది 3 సంపూర్ణాలు, రెండువేల పేజీల్లో ఉంది). 1916లో కొవ్వూరులో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ స్థాపకుల్లో కొమరాజు లక్ష్మణరావు ఒకరు. ఆంధ్ర చరిత్ర పరిశోధక పితామహుడిగా పేరొందారు. 1923, జులై 12న కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు మరణించిన అదే గది (మద్రాసు)లో కొమరాజు

మరణించారు.

"లక్ష్మణరావు ఒక వ్యక్తి కాదు ఒక సంస్థ". -కురగంటి సీతారామయ్య

"వారు మరికొన్నేళ్లు జీవించిఉంటే తెనుగు నేటి కంటే ఎంతో పరిపుష్టమై, పటిష్టమైఉండేది" -
విద్వాన్ విశ్వం

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి (1862 - 1940)

గిడుగు 1862లో గంజాం జిల్లాలో జన్మించారు. పర్లాకిమిడిలో ఉపాధ్యాయుడిగా చేరారు. సవర భాష అభివృద్ధికి కృషి చేశారు.

వ్యవహారిక భాషోద్యమ పితామహుడిగా పేరొందారు. తెలుగు అనే

పత్రికను 1920లో ప్రారంభించారు. జయంతి రామయ్య లాంటివారువారు

గిడుగుపై ధ్వజమెత్తారు. గురజాడ, పిట్టదొర లాంటివారు గిడుగును సమర్థించారు. 1925లో

తణుకులో జరిగిన ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు సభలో వ్యవహారిక భాషను సమర్థిస్తూ

ఉపన్యసించి సభ ఆమోదాన్ని పొందారు. సవర భాష అభివృద్ధి కోసం చేసిన కృషికి మద్రాస్

ప్రభుత్వం రావూసాహెబ్ బిరుదును

ఇచ్చింది. పండిత బిషక్కుల భాషా భేషజంవ్యాసాన్ని తెలుగు పత్రికలో ప్రచురించారు.

1913లో మొమరాండమ్ ఆఫ్ఫోడరన్ తెలుగు పేరుతో ఒక విన్నపాన్ని మద్రాసు ప్రభుత్వానికి

గిడుగు సమర్పించారు.

దేశిరాజు పెదబాపయ్య:

26 ఏళ్ల వయసులో మరణించిన సంఘ సంస్కర్త. కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు

శిష్యుడు. ఆడంబరాలకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమం నిర్వహించారు. బాపట్ల నివాసి. Voice of

Truth పత్రిక, యువకుల ప్రార్థనా సభ (YMPU) ను స్థాపించారు.

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి

జయంతి రామయ్య పంతులు:

తూర్పుగోదావరి జిల్లా ముక్తేశ్వరంలో జన్మించారు. పండితుడు, శాసన పరిశోధకుడు. పిఠాపురం రాజా కళాశాలలో అధ్యాపకుడిగా పనిచేశారు. 1911లో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తులు ప్రారంభించారు.

అయిదువేల తాళపత్ర గ్రంథాలు సేకరించి అధ్యయనం చేశారు. ఆంధ్ర

వాఙ్మయ వికాస వైఖరి, డిఫెన్స్ ఆఫ్ లిటరరీ తెలుగు, ద్రవిడయన్ లెక్సికోగ్రఫీ లాంటి గ్రంథాలు రచించారు. సూర్యరాయాంధ్ర భాషా

నిఘంటువును రూపొందించారు. శాసన పద్యమంజరి అనే పరిశోధనా సంపుటాలు రచించారు. (రెవెన్యూ అధికారిగా కూడా పనిచేశారు).

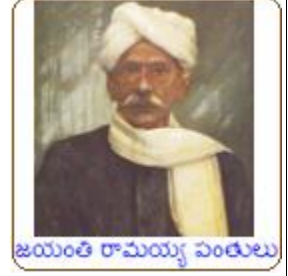
చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు:

ఆంధ్రా మిల్టన్ గా పేరొందారు. రాత్రి పాఠశాలలు, హరిజన పాఠశాలలు ఏర్పాటు చేశారు. అంధకవిగా పేరొందారు. బిపిన్ చంద్రపాల్ ఉపన్యాసాలను తెలుగులో అనువదించారు. రాజా రామ మోహన్ రాయ్ పాఠశాల స్థాపించారు. దేశమాత పత్రికను ప్రారంభించారు.

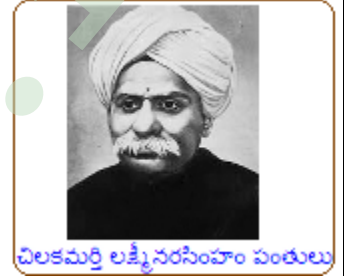
ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ:

మాలపల్లి నవల రచించారు. దీన్ని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిషేధించింది. 1902లో బసవరాజు అప్పారావు:

హరిజనుల పట్ల జరుగుతున్న అత్యాచారాలను వ్యతిరేకిస్తూ గేయాలు రచించారు.

జయంతి రామయ్య పంతులు

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు

SmartPrep.in

